עד דאמרי ליה הא א) דאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו, לבתר דנפק אמר: אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש עשרה אמה כאן חוץ לשש עשרה אמה: היה חופר בור שיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו (וכו'): בעא מיניה יעקב ב) הדייבא מרב חסדא עצים של מי? אמר ליה תניתוה ג) שרשי אילן של הדיוט הבאין בשל הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא בתר אילן אזלינן משום הכי לא מועלין אלא אי אמרת בתר קרקע אזלינן אמאי לא מועלין, אלא מאי, בתר אילן אזלינן, אימא סיפא של הקדש הבאים בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין ואי בתר אילן אזלינן אמאי לא מועלין? מידי איריא, בגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקא סבר אין מעילה בגידולין. רבינא אמר לא קשיא כאן בתוך שש עשרה אמה כאן חוץ לשש עשרה אמה: אמר עולא אילן הסמוך למצר בתוך שש עשרה אמה=גזלן הוא ואין מביאין ממנו בכורים* מנא ליה לעולא הא אילימא ד) מדתנן עשר נטיעות המפוזרות בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה כמה הוו להו? 2500 תרי אלפין וחמש מאה גרמידי, לכל חד וחד כמה מטי ליה? 250 מאתן וחמשין, הא לא הוי דעולא, ואלא ה) מדתנן שלשה אילנות של ג' בני אדם הרי אלו מצטרפין וחורשין כל

בית

שהחזיקו בו רבים. לעשותו להן דרך אסור לקלקלו אע"פ שהוא של יחיד והכא נמי הא אחזיקי ליה: **לבתר דנפק.** רב פפא: **אמר.** רב הונא אמאי לא אמרי ליה: **בתוך שש עשרה אמה.** לאילן הויא חזקה דאילן אבל חוץ לשש עשרה אמה אין חזקתו חזקה שאע"פ ששרשיו מתפשטין כ"ה אמה אינן יונקין אלא בתוך ט"ז אמה סמוך לאילן וכדאמרינן לקמן והלכתא (א) הוא חוץ לט"ז אמה קיימא: ו) **הדייבא.** דמן הדייב: **לא נהנין.** מדרבנן: **ולא מועלין.** אם נהנה לא מעל אלמא לא קדשי: **מידי איריא.** מסקנא דקושיא הוא כלומר מכולה לאו איריא היא לא למשמע מינה בתר אילן ולא למשמע מינה בתר קרקע דטעמא משום דהנך שרשים גידולים הבאים לאחר שהוקדש האילן הוא ואיכא למ"ד במס' מעילה אין מועלין בגידולין אפי' שרשי הקדש בשדה הקדש: לא נהנין איצטריכא ליה: **רבינא אמר ל"ק.** רישא דקתני בתר אילן אזלינן הייט בתוך ט"ז אמה וסיפא דקתני של הקדש באין בתוך של הדיוט לא מועלין הייט חוץ לט"ז: **גזלן הוא.** שיונק משדה חבירו: **ואין מביאין ממנו בכורים.** אין צריך להביא ממנו בכורים דבעינן אשר תביא מארצך (דברים כו): **עשר נטיעות מפוזרות בבית סאה.** לארכו ולרחבו כולן בשוה יונקות מכל בית סאה וכולם צריך להם ומותר לחורשו ערב שביעית עד ר"ה השנה שהלכה למשה מסיני הוא, ובית סאה=חמשים אמה על חמשים אמה שחצר המשכן קרוי בית סאתים והוא מאה על חמשים: **כמה הוי לכו.** בית סאה כי עבדת (ב)(להו) רצועה של אמה רוחב: **תרי אלפים וחמש מאה גרמידי.** שהרי יש כאן כ' רצועות של חמשים אמה ועולות לאלפים וחמש מאות אמה חלוק אותן לעשר אילנות תמצא לירוף קרקע יניקת כל אילן ואילן בין הכל מאתן וחמשין אמה אורך באמה רוחב: **הא לא הוי כדעולא.** דשיעור עולא כפיש דאמר דאילן יונק שש עשרה (ג) לכל צד הרי ל"ב על ל"ב עשה מהן רצועה אחת של אמה רוחב, כאשר עשית מבית סאה, תמצאנה של אלף וכ"ד אמה שהרי יש כאן שלשים ושתים רצועות כל אחת ואחת ל"ב אמה: **ואלא מדתנן שלשה אילנות.** גדולים שיונקים יותר מן הנטיעות ומפוזרין בבית סאה לארכו ולרחבו בשוה אע"פ *שאינו של אדם אחד אלא של שלשה בני אדם מצטרפין להיות שדה אילן ולחרוש כל בית סאה בשבילן ערב שביעית עד עצרת כדין שדה אילן ואם לאו אין חורשין אלא כל אחד כדי צרכו דהיינו תחתיו וחוצה לו כמלא אורה וסלו והשאר הוי שדה הלבן ואין חורשין אותו אלא עד הפסח:

בית

נ"ל שאין

עד דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה מיצר שהחזיקו כו'. תימה מאי מייתי מרב יהודה דרבים שאני דאי לאו הכי קשיא מתני' דקתני קוצץ ויורד ופירש ר"ח וריב"ם דרבים החזיקו במצריה דרב הונא וברשותו דאי לאו הכי אין חזקתו מועלת כדמשמע בהמניח (ב"ק דף כח. ושם) ואתא רב הונא וקא חפר ברשות הרבים וקוצץ שרשים דרב פפא ומשום הכי פריך מדרב יהודה דכיון שהחזיקו בו רבים אינו רשאי לחפור והא דקאמר אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש עשרה אמה וכו' ה"פ כלומר כי קאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו ה"מ תוך ט"ז אמה אבל חוץ לט"ז אמה מותר לקלקלו כיון שמניח ט"ז אמה כדין רשות הרבים ובסוף חזקת הבתים (לקמן דף ס:) דאמר רבי יוחנן לאדם שכנס תוך שלו להחזיר כתלים במקומן אע"ג דליכא רווחא כדמשמע התם אליבא דר"ל הכא איכא רווחא רווחא דקאמר התם (ד) שאינו סותם כל רשות הרבים אבל ליכא רווחא ט"ז אמה אבל אי איכא רווחא ט"ז אמה מודה רבי יוחנן דמותר לקלקלו ומחזיר כתלים למקומן כדאמר הכא ומיהו קשה מאי קאמר רב פפא אמרי ליה מכולהי מאי כולהי ומפרש ה"ר מנחם דמכולהי היינו מכל הני דתנן אם האילן קדם לא יקוץ ספק כו' ולא יכלי ליה שהיה דוחה אותו דמיירי באילן עצמו אבל השרשים יקוץ ור"ת מפרש דרב הונא היה קוצץ ולוקח השרשים לעצמו וא"ל רב פפא מאי האי כלומר למה אתה לוקח השרשים לעצמך א"ל דתנן קוצץ ויורד וכיון שבדין אני קוצץ כמו כן יהו העצים שלי ואמרי ליה מכולהי הייט הנהו דמייתי הכא וההיא דמייתי לקמן שרשי אילן הדיוט הבאים כו' דמינה מוכח לקמן דהעלים שלו דקתני במתני' הייט של בעל האילן ולא יכלי ליה שדחה לו כדדחי ליה לקמן עד דה"ל מרב יהודה כו' דנהי שלא תועיל חזקתי כחזקת רבים לענין שלא תהא רשאי לקוצצו לענין זה מיהא תועיל שיהו העלים שלו ומסיק אמאי לא אמרי ליה חוץ לשש עשרה יש להיות העלים שלו כדאמר רבינא לקמן כאן תוך שש עשרה כו':

אלא הכא בגידולין הבאין לאחר מכאן. ויש ספרים דגרסי מידי איריא הא בגידולין וכל זה מדברי המקשה כלומר על כרחך לא תוכל לפשוט מכאן דבגידולין הבאין לאחר מכאן איירי ואי בתר אילן אזלינן רישא אשמועינן דאין נהנין וסיפא אשמועינן דאין מועלין ואי בתר קרקע אזלינן רישא אשמועינן דאין מועלין וסיפא דאין נהנין בגידולין וא"ת ההיא בבא דאשמועינן דאין מעילה בגידולין לשמעינן של הקדש הבאין בשל הקדש דהוי רבותא טפי וי"ל דנקט הכי משום אידך בבא דאשמועינן דאין נהנין דהוי רבותא טפי שאין הכל של הקדש ור"ח לא גריס אלא והמתרץ הוא דקאמר הכי דמוקי סיפא דאין מעילה בגידולין והא דלא נקט דשל הקדש בשל הקדש משום דבעי למינקט דומיא דרישא דאין הכל דהקדש אלא חד דהקדש וחד דהדיוט אבל אי בתר קרקע אזלינן ורישא אשמועינן דאין מעילה בגידולין ליתני רישא של הקדש בשל הקדש דאין מיושב כל כך לומר תנא רישא אגב סיפא כמו תנא סיפא אגב רישא: **רבינא** אמר לא קשיא כאן תוך ט"ז כו'. רישא בתוך ט"ז אמה דבתר אילן אזלינן וסיפא חוץ לט"ז אמה דבתר קרקע אזלינן ואם תאמר וליתני אידי ואידי תוך ט"ז וליתני סיפא מועלין אי נמי אידי ואידי אחר ט"ז וליתני ברישא מועלין וי"ל דתנא הכי לאשמועינן דבתרוייהו בין בתוך ט"ז אמה בין חוץ לט"ז אמה לא נהנין ולא מועלין: **גזלן** הוא ואין מביאין ממנו בכורים. פי' ר"ח משום דאין מביאין גזל על גבי המזבח שנאמר אני ה' שונא גזל בעולה (ישעיה סא) וכתיב והבאתם גזול וגו' (מלאכי א) ולית לן דעולא דהא בהדיא פסקינן כרבי יוסי דאמר זה נוטע בתוך שלו כו' וא"ת לפירושו עולא כמאן סבר דכרבנן נמי לא הוי דרבנן לא בעו הרחקה אלא ד' אמות ולעולא שש עשרה אמה וי"ל דעולא הוי מוקי מתניתין בלונמא כדמוקי לה בריש פירקין ולהכי לא בעי אלא ד' אמות ומיהו קשיא לרבי יצחק דפריך לקמן לעולא מהקונה אילן וקרקעו מביא וקורא מאי לאו כל שהוא ומאי קושיא שאני התם שקנאו ולא הוה גזלן ונראה כפי' הקונטרס דאע"ג דמותר לסמוך אין מביאין ממנו בכורים דבעינן אשר תביא מארצך ולקמן דאמר אילן הסמוך מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ לא קאמר שעל מנת כן הנחיל שיהא מותר לסמוך דבלאו הכי שרי אלא על מנת כן הנחיל שיהא חשוב כמו מארצך ויכול לומר (ה) אשר נתת לי: **עשר** נטיעות המפוזרות כו'. בסוכה (דף לד.) אמר עשר נטיעות וערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני ודוקא עשר לתוך בית סאה אבל פחות אין צריכין חרישה כל כך וכן נמי אם היו בבית סאה יותר מעשר נטיעות אין חורשין לפי שעומדין ליעקר:

כמה

רבינו גרשום

מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו. ואביתי ואבות אביתי החזיקו בו מכמה שנים: לבתר דנפק רב פפא אמר רב הונא אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש עשרה. סמוך למיצר אם נטוע ויוצאין שרשין מתחת ונכנסין לשדה חבירו קיצץ ויורד וכאן חוץ לט"ז אמה שהרחיקו כדין ושוב נכנסין שרשיו מתחת לשדה חבירו אמר רב יהודה דאסור לקלקלו: **פיסקא** הבאין בשל הקדש בשדה הקדש לא נהנין מהן מן השרשין לכתחלה)אבל הנהנה מהן כדין הקדש הייני דלא מועלין דבתר אילן אזלי דשל הדיוט הוא מש"ה מה שקוצצין מן השרשים יתן לבעל האילן: ושל הקדש אילן הקדש: לעולם בתר אילן אזלי שרשים. ואמאי אין מועלין בסיפא משום דאותן השרשים של הקדש שבאין בשדה הדיוט בגדולין של הקדש הבאין לשדה הדיוט לאחר שהוקדש עסקינן ומש"ה אין מועלין דסבר אין מועלין בגידולין)דאמר אבותי הקדישו קירות ואנו נתיר גמזיות: ורבינא אמר. לעולם בתר אילן אזלינן ומש"ה לא מועלין ודקא קשיא לך בסיפא אמאי לא אזלינן בתר אילן ומועלין הא לא קשיא דרישא משום הכי אין מועלין דנטוע הוא בפחות מט"ז אמה סמוך למיצר אע"ג דאיכא למימר דיניק הוא משל הקדש לא מועלין השדינן עיקרו בתר אילן אבל סיפא דקתני אילן של הקדש לא מועלין משום דחוץ מט"ז אמות הוא נטוע דליכא למימר דמשרשי הקדש הן דהואיל שהוא רחוק כל כך מי שקוצץ אותן שרשין שהן לסוף ט"ז אמה אין מכחיש כלום באילן מש"ה אין מועלין. ומתני' דקתני העצים של מי אם בתוך ט"ז אמה חופר וקוצצהן של בעל האילן ואם חוץ לט"ז אמה חופר וקוצץ הן של בעל [הקרקע]: אמר עולא אילן הסמוך למצר של שדה חבירו בתוך לט"ז אמה. שרשיו יונקין משדה חבירו ואין מביא מפירותיו ביכורין דאין יכול לקרות את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לפי שיונק משדה אחרים: מנא ליה לעולא הא. דאילן יונק מכל צידיו עד שש עשרה אמה אילימא מדתנן במס' שביעית עשר נטיעות המפוזרין בתוך בית סאה לפי שהנטיעות הן בחורות צריך לתקן ערב ששית הנכנסת לשביעית כדי שלא יתקלקלו לפי שאין חורשין בשביעית והיו סאה (שהן נטיעותיהן) בשבילן ל' יום קודם לראש השנה ועד ראש השנה דהכי ק"ל ערב שביעית דהיינו שנה ששית הנכנסת בשביעית לא חורשין כלל כי אם שדה לבן עד הפסח ושדה אילן עד העצרת אבל שדה נטיעות שבחורות נינהו היו חורשין שלשים יום לפני ראש השנה כדכתיב בחריש ובקציר תשבות אם אינו ענין לשביעית עצמה שכבר נאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה וכו' שדך לא תזרע וכרמך לא ענין לחריש ולקציר של שנה ששית הנכנסת לשביעית שאינו רשאי לקצור ולחרוש לצורך שביעית ולא בשביעית לצורך שמינית אבל הני נטיעות כדי שלא יתקלקלו היו חורשין עד ראש השנה שנכנסת שביעית:

כמה

עין משפט נר מצוה

צח א ב מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ו :

צט ג מיי' שם ופ"י מהל' שכנים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנה סעיף ל :

ק ד מיי' פ"ג מהלכות שמיטין הל' ס סמג לאוין רסו :

קא ה מיי' שם הל' ב :

מסורת הש"ס

א) ב"ק כח. לעיל יב. ע"ש ולקמן ס: ודף ק. : ב) בס"י איתא הדייבא : ג) מעילה יג: ד) שביעית פ"א מ"ו : ה) ג"ז שם מ"ה : ו) בס"י הדייבא :

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתוך שש וכו' והלכתא חוץ כצ"ל ותיבת הוא נמחק : (ב) ד"ה כמה וכו' כי עבדת ליה רצועה אחת של אמה : (ג) ד"ה הא לא כו' שש עשרה אמה לכל : (ד) תוס' ד"ה עד דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה וכו' דקאמר התם כיון שאינו סותם : (ה) ד"ה גזלן וכו' ויכול לומר מן האדמה אשר נתת לי :

* בתוך הסוגריים הגמ' מחפשת מקור לשיעור שאמר עולא (16 אמה) אחרי הסוגריים הגמ' יקשה סתירה על קושיות על דין של עולא - שהוא ואפילו אם האילן סמוך לשדה חבירו מביא וקורא

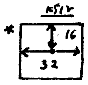

*א"ע ונין הגמ' הבא (כב.) הבור יהא בכורות

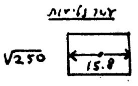

נושא (דף כב:) דין ל' עולא אילן הסמוך למצר ט"ז אמה = גזלן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים
מבנה
גמ' בחיפש מקור לדברי עולא

*נ"ל הגמ' בפסחים נג: - אבותנו לא הקדישו אלא קורות ואנו נתיר גמזיות של הקדש

א) [נ"ל לכתחילה כדין הקדש אבל הנהנה מהן לא מועלין דבתר אילן אזלי]: ב) כ"ה לשון הגמ' בפסחים דף ט ע"ב ·